

AD HOC ИСТРАЖИВАЊЕ О НЕОБУХВАЋЕНОЈ ЕКОНОМИЈИ

Републички завод за статистику је, за потребе друге фазе регионалног пројекта о необухваћеној економији, спровео *ad hoc* истраживање. Циљеви истраживања били су добијање информација о нерегистрованом делу дознака из иностранства, броју наших грађана који живе у иностранству, као потенцијалних давалаца финансијске помоћи, као и о издацима домаћинстава за путовања у иностранство, ради процене личне потрошње резидентних домаћинстава. Истраживање се састојало из два модула: први модул се односио на приходе које домаћинства примају из иностранства, а други на издатке домаћинстава за путовања у иностранство, и то у претходних дванаест месеци.

Ово *ad hoc* истраживање спроведено је у новембру 2007. године, у оквиру редовне Анкете о потрошњи домаћинстава. Анкета о потрошњи домаћинстава покрива територију Републике Србије која је подељена на три стратума (Београд, Војводина и централна Србија без Београда). Сваки стратум је даље подељен на урбана и сеоска домаћинства. Оквир за избор домаћинстава која улазе у узорак представља Попис становништва 2002. године. Да би се избегла преоптерећеност домаћинстава дугорочним вођењем дневника и тиме смањено неодговор, користи се ротирајући узорак, тј. домаћинства се замењују на 15 дана. У току тих 15 дана посебно обучени анкетари обилазе домаћинства (најмање) три пута. Подаци који се односе на *ad hoc* истраживање прикупљени су током треће посете домаћинствима. Имајући у виду да не постоји замена за домаћинства која су одбила да одговарају, стопа неодговора је 0,045 (тј. од 400 анкетираних домаћинстава, 18 домаћинстава није одговорило).

I. Примања домаћинства из иностранства

У оквиру прве групе питања требало је доћи до информације о броју чланова породице, рођака или блиских пријатеља интервјуисаних домаћинстава који живе или раде у иностранству дуже од годину дана. Они нису наши резиденти и центар њиховог економског интереса налази се на територији друге државе (посао, стан или боравиште), али они углавном и даље одржавају везе са матицом и шаљу новац у Србију. На основу резултата последњег Пописа становништва (2002. године), њихов број је 450.000, али постоје процене према којима се овај број креће од 1.500.000 до 4.000.000.

Кроз наредну групу питања пратила су се примања домаћинства из иностранства у претходних 12 месеци, без обзира на начин и канале којима новац улази у земљу, да ли су ти приходи регистровани или нерегистровани, стални или повремени, као и намена за коју је домаћинство утрошило добијени новац.

Од 382 анкетираних домаћинства, 148 или 38,7% се изјаснило да има рођаке или пријатеље у иностранству – углавном у земљама Европе (57,6%), затим у бившим југословенским републикама (29,7%), а свега 5,3% у ваневропским земљама. То значи да свако домаћинство у иностранству има нешто више од 2 особе у просеку или, ако се узму у обзир само домаћинства која су одговорила на ово питање, око 6 особа. 68% наших грађана живи у иностранству дуже од 10 година, 17,8% између 5-10 година, а 14,2% краће од годину дана.

Само 38 домаћинстава, или око 10% од укупног броја, добија новац од својих рођака или пријатеља из иностранства, односно око 26% оних који су изјавили да имају неког у иностранству. Новац се у око 88% случајева доноси приликом посете земљи или га доносе наши резиденти приликом повратка из посете рођацима у иностранству или преко посредника (пријатеља, возача и сл.). Од домаћинстава којима се новац шаље, у 76% случајева износи се крећу до 1.000 евра годишње, што се утроши највише (58%) за задовољавање свакодневних потреба, тј. на храну, пиће и плаћање рачуна.

Учесталост и број долазака наших исељеника у Србију у претходних 12 месеци може да послужи као индикатор нерегистрованог прилива новца из иностранства који се донесе у џеповима или незваничним каналима уђе у нашу земљу. Од 880 особа које живе у иностранству, 19,4% долази једанпут у току године, око 12% више пута у току године, док 569 особа, или 64,7%, није долазило у Србију у последњих годину дана.

Од регистрованог прихода добија се углавном пензија и њу прима 3% од укупног броја домаћинстава.

II. Издаци домаћинства за путовања у иностранство

У оквиру другог модула добили смо податке о нашим резидентима који путују у иностранство. Прикупљени су подаци о броју путовања, дестинацијама, сврси путовања, путним аранжманима, броју дана проведених на путовању, броју путника и њиховим трошковима.

У претходних 12 месеци у иностранство је путовало 23,6% домаћинстава. Укупно је било 135 путовања, што значи да је домаћинство просечно годишње имало 1,5 путовање. Укупно је било 260 путника, што значи да су просечно по домаћинству путовала два члана. Најинтересантније дестинације биле су бивше југословенске републике (43%), затим

Мађарска (19,3%) и Грчка (12,6%). Путовање је у просеку трајало 12 дана, што је и разумљиво ако се узме у обзир да се најчешће путовало ради одмора (32,6%) и посете рођацима (27,4%).

Организација путовања била је најчешће у сопственом аранжману (око 64%), што се може повезати са претходним закључком да се највише путује у бивше републике и код рођака. Преко туристичких агенција обављено је скоро 29% путовања. Као превозно средство у 86% случајева коришћени су аутобус или аутомобил.

На путовања је потрошено укупно 63.235 евра, што у просеку по домаћинству које је путовало износи 703 евра, а по путнику 243 евра. Највише се трошило у Црној Гори (око 20%) и у Грчкој (16%). Ванпансионска потрошња износила је 29.745 евра, или 114 евра по особи, што чини 47% укупних трошкова путовања.

На основу резултата овог истраживања дошло се до интересантних закључака и неопходних индикатора које ћемо користити у будућем раду за процену необухваћеног дела дознака из иностранства, за сателитске рачуне туризма, као и за процену нето набавки из иностранства односно за потребе обрачуна личне потрошње домаћинстава.